

Sfântul Ioan al Crucii

Noaptea Întunecată

Traducere îngrijită de
Ordinul Carmelitanilor Desculți din România

EDITURA HERALD
București

CUPRINS

PREFAȚĂ	11
SIGLE ȘI BIBLIOGRAFIE	13
CRONOLOGIE	16
INTRODUCERE	29
PROLOG	34
STROFELE SUFLETULUI	36

CARTEA ÎNTÂI

NOAPTEA ÎNTUNECATĂ A SIMȚURILOR	39
Capitolul 1	
<i>Începe tratatul despre nedesăvârșirile începătorilor</i>	42
Capitolul 2	
<i>Unele imperfecțiuni spirituale pe care le comit începătorii ca urmare a înclinațiilor spre mândrie</i>	46
Capitolul 3	
<i>Imperfecțiuni cu privire la cel de al doilea păcat capital: avariția spirituală</i>	52
Capitolul 4	
<i>Alte imperfecțiuni de care dau dovadă de obicei începătorii, ca urmare a celui de al treilea păcat capital: necurăția</i>	55

Capitolul 5	
<i>Împurificațiunile începătorilor</i>	
<i>născute din păcatul capital al mâniei</i>	61
Capitolul 6	
<i>Despre împurificațiunile</i>	
<i>legate de lăcomia spirituală</i>	63
Capitolul 7	
<i>Împurificațiuni născute din invidia și lenea spirituală</i>	68
Capitolul 8	
<i>Comentarea primului vers al primei strofe</i>	
<i>și începutul explicării nopții întunecate</i>	72
Capitolul 9	
<i>Semne după care putem cunoaște</i>	
<i>dacă o persoană spirituală pășește pe calea acestei nopți</i>	
<i>și a purificării simțurilor</i>	76
Capitolul 10	
<i>Cum trebuie să se comporte sufletele</i>	
<i>în această noapte întunecată</i>	83
Capitolul 11	
<i>Se explică trei versuri din prima strofă</i>	87
Capitolul 12	
<i>Despre foloasele pe care noaptea simțurilor le aduce sufletului</i>	92
Capitolul 13	
<i>Alte binefaceri pe care noaptea simțurilor le creează în suflet</i>	99
Capitolul 14	
<i>Se explică ultimul vers al primei strofe</i>	106

CARTEA A DOUA

NOAPTEA ÎNTUNECATĂ A SPIRITULUI	111
Capitolul 1	
<i>Începutul tratatului despre noaptea întunecată a spiritului, se arată când începe aceasta</i>	113
Capitolul 2	
<i>Unele imperfecțiuni ale celor aflați pe calea înaintării</i>	117
Capitolul 3	
<i>Adnotări pentru cele ce urmează</i>	121
Capitolul 4	
<i>Se repetă prima strofă pentru a fi interpretată</i>	124
Capitolul 5	
<i>Începutul explicației: în ce măsură contemplația întunecată nu este doar noapte pentru suflet, ci chiar durere și chin</i>	127
Capitolul 6	
<i>Alte suferințe prin care trece sufletul în această noapte</i>	133
Capitolul 7	
<i>Continuarea aceleiași teme. Alte suferințe și strâmtorări ale voinței</i>	138
Capitolul 8	
<i>Despre alte chinuri ale sufletului aflat în această stare</i>	145
Capitolul 9	
<i>Această noapte întunecă spiritul, însă pentru a-l ilumina și a-i dărui lumină</i>	150
Capitolul 10	
<i>Explicarea temeinică a acestei purificări interioare cu ajutorul unei comparații</i>	158

Capitolul 11

Începutul explicației celui de al doilea vers al primei strofe. În ce fel pasiunea intensă a iubirii lui Dumnezeu poate fi rodul acelor suferințe grele 163

Capitolul 12

În ce măsură această noapte înfricoșătoare este un purgatoriu, și cum înțelepciunea divină îi purifică și îi luminează pe oameni pe pământ cu aceeași iluminare cu care îi luminează pe îngerii din cer 168

Capitolul 13

Alte efecte desfătătoare pe care le naște în suflet această noapte întunecată a contemplației 173

Capitolul 14

Notarea și explicarea ultimelor trei versuri ale primei strofe 181

Capitolul 15

Strofa a doua și interpretarea ei 184

Capitolul 16

Se repetă primul vers și se explică în ce fel sufletul pășeste prin beznă, simțindu-se apărat și în siguranță 186

Capitolul 17

Se repetă al doilea vers și se explică în ce măsură această contemplație întunecată este tainică 195

Capitolul 18

Se explică faptul că această înțelepciune secretă este totodată și o scară 202

Capitolul 19

Se începe explicarea celor zece trepte ale scării mistice a iubirii lui Dumnezeu după sfântul Bernard și sfântul Toma. Primele cinci trepte 206

Capitolul 20

Următoarele cinci trepte ale iubirii 212

Capitolul 21	
<i>Explicația cuvântului „deghizată” și a culorilor deghizării în această noapte</i>	216
Capitolul 22	
<i>Explicația versului al treilea din cea de a doua strofă</i>	223
Capitolul 23	
<i>Explicația celui de al patrulea vers. Ce ascunziș minunat a găsit sufletul în această noapte și cum demonul, care găsește intrarea în alte suflete înălțate mult mai sus, nu are acces la acesta</i>	225
Capitolul 24	
<i>Sfârșitul explicației celei de a doua strofe</i>	234
Capitolul 25	
<i>Explicația pe scurt a celei de a treia strofe</i>	237

PREFAȚĂ

Această operă, cea mai celebră a lui Ioan al Crucii, l-a făcut renumit și dincolo de granița spiritualității și a misticii creștine, datorită clarității cu care el descrie purificările ascetice pe care le trăiesc creștinii chemați la sfințenie înainte de a intra în acea dimensiune a omului îndumnezeit care deja trăiește pe pământ în deplin har divin.

Farmecul *Noptii întunecate* a făcut să fie tradusă în limba română pentru prima dată în anul 1992 la Sibiu de către Ricarda Maria Terschak (ocds). Acum Părinții Carmelitani din Snagov doresc, împreună cu Editura *Monte Carmelo* din Burgos, să ofere un text nou, îmbogățit cu aparatul critic și notele celebrului cercetător al operei sfântului Ioan al Crucii, Părintele Eulogio Pacho.

Această carte este exclusiv dedicată acelor momente și lupte care sunt purificările cauzate de Dumnezeu asupra simțurilor, asupra sufletului și asupra spiritului nostru prin întâmplări și circumstanțe care nu țin de voința noastră. Amintind imaginea biblică a scării lui Iacob, autorul se inspiră și din tradiția creștină, de la Sf. Ioan Scărarul la Sf. abate Bernard.

Ca să înțelegem mai bine intuițiile și teologia autorului carmelitan, am semnalat în bibliografie două instrumente utile: volumul *Opere Minore*, care poate fi o introducere la viața și

doctrina mistică a sfântului, și volumul 18, Știința Crucii, din opera lui Edith Stein, unde renumita filosoafă comentează toate scrierile lui Ioan al Crucii.

Remarcăm aici un aspect pedagogic important al autorului. Sfântul Ioan al Crucii, poet, teolog și mistic, își începe de fiecare dată operele printr-o poezie, cu intenția de a ne oferi imediat și sintetic toată frumusețea și adevărul tainei divine, adorat și experimentat de el. Am dori ca această carte, *Noaptea întunecată*, să fie un reper și un sprijin concret și de folos pentru toți cei care merg pe urmele lui Cristos. *Dacă cineva vrea să vină după mine, să renunțe la sine, să-și ia crucea în fiecare zi și să mă urmeze. Căci cine vrea să-și salveze viața o va pierde, cine însă o va pierde pentru mine acela o va salva (Lc 9,23-24).*

Părinții Carmelitani Desculți Snagov, 2018

CARTEA ÎNTÂI

NOAPTEA ÎNTUNECATĂ A SIMȚURILOR

PRIMA STROFĂ:

*În noaptea întunecată,
cu spaime, de iubire înflăcărată,
o, soartă fericită!
ieșit-am, neștiută,
cu pacea coborâtă-n casa mea.*

EXPLICAȚIA

1. În această primă strofă, sufletul vorbește despre căile și mijloacele prin care a reușit să se rupă atât din sine cât și de toate lucrurile și de asemenea cum, prin mortificare autentică, a murit pentru sine și pentru toate cele create, pentru a ajunge să trăiască viața dulce și desfătătoare a iubirii de Dumnezeu. Această îndepărtare de la propria persoană precum și de toate cele existente a fost, mărturisește sufletul, o *noapte întunecată*, înțelegând prin aceste cuvinte contemplația purificatoare care, precum se va explica mai târziu¹, săvârșește în suflet *în mod pasiv* această despărțire de sine însuși precum și de toate cele create.

¹ A se nota discursul la trecut – experiența deja trăită de către autor – după cum s-a spus în nota 1 pag. 29. Într-un comentariu direct, este obligat să mențină exigențele versurilor; de aici diferența față de *U I*, 1. Contemplația purificatoare nu se diferențiază substanțial de contemplația generală despre care vorbește în alte locuri. Prin contemplația purificatoare se înțelege ceea ce produce efectul de purificare a sufletului; numai prin efectul său se diferențiază de contemplația iluminativă și unitivă. Prevalența efectelor corespunde etapelor sau momentelor dominante în una sau alta dintre etape, cum se va spune apoi în *II*, 4. În această scriere, în loc de a explica *noaptea pasivă*, preferă să vorbească despre efectele care sunt în mod pasiv cauzate sau se produc în suflet, așa cum notează aici. Autorul e foarte sobru în această expresie, care reprezintă tematica anunțată de-a lungul *U ca „cea pasivă”*.

2. Această evadare, spune sufletul, s-a putut înfăptui datorită curajului și fervorii pe care i-a insuflat-o dragostea pentru Mirele său divin în această contemplație întunecată, și arată fericirea pe care a găsit-o în această *noapte*: înaintând cu atâta râvnă, niciunul din cei trei dușmani ai săi, care întotdeauna i se împotrivesc pe acest drum, și anume lumea, demonul și carnea, nu l-au putut împiedica. *Noaptea* contemplației purificatoare, despre care am vorbit¹, a adormit și a mortificat în casa simțurilor lui toate puterile și dorințele lui potrivit unor dorințe și tendințe contrarii. Astfel, sufletul rostește versul:

În noaptea întunecată,

¹ De asemenea, în aspectul curățirii, identifică în mod fundamental contemplația și noaptea; tot așa face cu privire la efectul iluminat și unitiv, cum a fost deja amintit. De aceea se poate vorbi despre „noapte de contemplație curățitoare”. De-a lungul acestei scrieri se întrepătrund ambele aspecte de noapte - contemplație; predomină cel dintâi și sunt de obicei ușor de recunoscut locurile în care se descrie.

CAPITOLUL 1

ÎNCEPE TRATATUL DESPRE NEDESĂVÂRȘIRILE ÎNCEPĂTORILOR

1. Sufletele încep să pătrundă în această noapte întunecată atunci când Dumnezeu le scoate din stadiul *începătorilor*, adică al acelor care se mai află pe calea spirituală a meditației discursive, călăuzindu-le spre stadiul celor ce înaintează, adică al celor contemplativi. După ce sufletele au trecut și prin acest stadiu, ele vor ajunge pe treapta *celor desăvârșiți*¹, și anume pe cea a unirii divine a sufletului cu Dumnezeu. Pentru a înțelege și a explica mai bine ce este această noapte prin care trece sufletul și pentru ce Dumnezeu îi conduce prin asemenea întunecimi, va fi de folos să enumerăm unele însușiri ale începătorilor. Lucrul acesta îl vom face cât mai pe scurt, dar,

¹ Este prima și cea mai edificatoare delimitare cronologică a nopții de purificare, din cadrul general al drumului spiritual. Nu se spune în mod explicit că este „noaptea pasivă”, dar se poate înțelege din cele indicate anterior, în mărturisirea generală din strofă (nr. 2). Indiferent de calificările ulterioare, noaptea rămâne fixată, în sensul și conținutul său exact, pe calea începătorilor (echivalentă cu drumul curățirii) care fac meditație, a celor avansați sau contemplativi, atunci când depășesc meditația discursivă. A depăși încercarea nopții înseamnă a intra în stadiul perfect al uniunii.

desigur, spre folosul acestora, pentru ca ei, dându-și seama de slăbiciunea stării lor, să pornească cu însuflețire și să dorească din toate puterile ca Dumnezeu să-i așeze în această noapte în care sufletul se va întări, va crește în virtuți și va ajunge la neprețuitele desfătări ale iubirii de Dumnezeu. Și, chiar dacă vom zăbovi puțin, nu va fi mai mult decât este necesar pentru a trata apoi despre această noapte întunecată¹.

2. Dacă un suflet se dedică cu hotărâre slujirii lui Dumnezeu, atunci Acesta îl va primi și-l va crește într-un spirit, încărcându-l cu daruri, în felul în care o mamă iubitoare își crește copilul plătând, mângâindu-l cu căldura pieptului său, hrănindu-l cu lapte dulce și cu mâncăruri delicate și gustoase, strângându-l în brațele sale și îndestulându-l; apoi însă, pe măsură ce copilul va crește, mama își va îngredi darurile și, ascunzându-și dragostea și tandrețea, își va face sânul amar. Apoi, slobozindu-l din brațe, îl va învăța să meargă singur pe picioarele lui pentru ca, depășind astfel vârsta primei copilării, el să se îndrepte spre țeluri mai înalte și substanțiale. Tot astfel procedează și harul lui Dumnezeu, această mamă iubitoare, de îndată ce sufletul renaște cu un zel nou în slujirea lui Dumnezeu; îi va oferi laptele dulce și plăcut spiritual, fără ca el să se

¹ Este de o importanță capitală ca, pentru a înțelege raționamentul din *Noaptea întunecată*, să avem în vedere această clarificare a autorului. Pentru a se conforma la experiența sa anterioară și la ceea ce este cuprins în versuri, nu ar trebui să fie abordată de către începători (în ciuda mărturisirilor programatice din *U*), din moment ce noaptea purificării, pentru a fi explicată, se încadrează în domeniul celor avansați. Expunerea se extinde din diferite motive: în primul rând, pentru că doctrina îi ajută pe începători, deși iese în afara subiectului; în al doilea rând, pentru că se va înțelege mai bine așa, prin comparare, ceea ce este propriu celor avansați în noaptea lor întunecată. Unitatea materiei se impune într-un anumit mod asupra exigențelor rigide ale schemei.

muncească singur în cele dumnezeiești, făcându-l să găsească multă plăcere în strădaniile spirituale, pentru că aici îi întinde Dumnezeu sânul dragostei sale tandre, întocmai ca unui copil gingaș (*1 Pt 2,2-3*)¹.

3. Astfel de suflete vor găsi multă desfătare în ceasuri lungi, chiar în nopți întregi de rugăciune; penitențele le vor aduce plăcere și postind își vor găsi mulțumirea, iar în Sfintele Taine, precum și în lungi discuții despre cele dumnezeiești, ele își vor afla mângâierea. Deși astfel de suflete se exersează cu multă râvnă și perseverență în aceste eforturi spirituale, pășind înainte cu multă atenție, ele dau dovadă, adesea, din punct de vedere spiritual, de multe slăbiciuni și imperfecțiuni, căci, lăsându-se conduse de intensitatea desfătării și mângâierii găsite în acele strădanii spirituale și nefiind încă încercate în lupta aspră a virtuților, săvârșesc de obicei în îndeletnicirile lor spirituale multe greșeli și imperfecțiuni. Pentru că nimeni nu poate lucra decât potrivit stadiului de desăvârșire la care a ajuns și care i-a devenit o obișnuință. Și cum asemenea suflete nu au izbutit să-și dobândească obișnuințe ferme, ele vor acționa în mod necesar asemenea unor copii lipsiți de experiență, fără mare izbândă.

Pentru a înțelege mai bine câte greșeli fac acești începători în exercițiul virtuților, încercând în ele multă plăcere, vom purcede în cele ce urmează să vorbim despre unele nedesăvâr-

¹ În acest frumos paragraf, descrie primii pași ai vieții spirituale într-un strâns paralelism cu adnotările la prima cântare. Pentru a descrie stadiul începătorilor, se servește încă o dată de similitudinea copilului îngrijit de mama sa, la fel ca și în alte părți: *U II, 14, 3; II, 17, 6-7; III, 28, 7, etc.* și apoi în *1, 8, 3; 1, 12, 4*. Punctele de bază, de referință pentru a identifica stadiul începătorilor, sunt: lipsa exercițiului virtuților, lipsa obișnuințelor ferme (nr. 3).

șiri legate de cele *șapte păcate capitale*, pe care începătorii le comit în legătură cu fiecare din acestea. Astfel se va arăta cât este de copilăros felul începătorilor de a acționa. Totodată se va înțelege câte binefaceri aduce cu sine noaptea întunecată despre care vom vorbi aici, pentru că ea limpezește și purifică sufletul de toate aceste nedesăvârșiri¹.

¹ Sfântul nu încearcă un studiu complet în această digresiune; numai constatări asupra imperfecțiunilor cauzate de păcatele capitale tradiționale (cf. cap. 4, nr. 1). Prin urmare, este un stadiu înainte de noaptea întunecată care este proprie celor care au trecut de stadiul de începători.